

**Pelerinajul egumenului Daniil
în Țara Sfântă
(1106-1108)**

**Pelerinajul egumenului Daniil
în Țara Sfântă
(1106-1108)**

Studiu introductiv și traducere din limba rusă
Anca-Elena Văraru

Note de subsol și postfață
Conf. dr. Marina Vraciu

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Editura DOXOLOGIA
2018

Cuprins

Studiu introductiv (Anca-Elena Văraru)	
<i>Pelerinajul egumenului Daniil în Țara Sfântă</i>	
– monument istorico-literar	9
Structura textului	
<i>Pelerinajul egumenului Daniil în Țara Sfântă</i>	11
Egumenul Daniil – autor, personaj și pelerin	14
<i>Pelerinajul egumenului Daniil în Țara Sfântă:</i>	
ediții și traduceri	21
<i>Pelerinajul egumenului Daniil în Țara Sfântă</i>	29
Despre Ierusalim și despre lavră	30
Despre drumul către Ierusalim	31
Despre orașul Efes	33
Despre insula Patmos	34
Despre insula Cipru	36
Despre muntele unde Sfânta Împărăteasă Elena	
a așezat Sfânta Cruce	37
Despre tămâie	37
Despre Muntele Armat	38
Despre Ierusalim	39
Despre Biserica Învierii Domnului	40
Despre locul Căpățâni, unde a fost răstignit Hristos	42
Despre locul Căpățâni	43
Despre jertfelnicul lui Avraam	44
Despre turnul lui David	46
Despre casa lui Urie	46
Despre scâldătoarea Vitezda	48
Despre Biserica Sfânta Sfintelor	48
Despre casa lui Solomon	49

Despre satul Betania	50
Despre satul Ghetsimani	51
Despre porțile cetății	51
Despre locul îngropării Maicii Domnului	52
Peștera în care Hristos a fost vândut	52
Despre peștera în care Hristos a început să-i învețe pe ucenicii Săi	53
Despre Muntele Măslinilor	54
Despre orașul Ierusalim	54
Despre drumul către Iordan	55
Despre Muntele Ermonului	56
Despre locul unde marea, văzându-L pe Hristos, a luat-o la fugă, iar Iordanul s-a întors înapoi	56
Despre locul unde a fost botezat Hristos	57
Despre scăldătoare	57
Despre Iordan	58
Despre peștera Sfântului Ioan Botezătorul	59
Despre peștera Sfântului Proroc Ilie	59
Despre orașul Ierihon	60
Despre Muntele Gabaonului	62
Despre peștera în care Hristos a postit patruzeci de zile	62
Despre Lavra Sfântului Sava	63
Despre Mănăstirea Sfântului Eftimie	65
Despre Muntele Sionului	65
Despre casa Sfântului Ioan Teologul, unde Hristos a luat Cina cea de Taină	66
Locul unde Petru s-a lepădat de trei ori de Hristos și cu amărăciune s-a căit	67
Despre scăldătoarea Siloamului	68
Despre Țarina Olarului	68
Despre Betleem	68
Despre peștera unde Maica Domnului L-a născut pe Hristos	69
Despre Biserica Nașterii Domnului	69
Despre ieslea lui Hristos	70
Despre casa lui Iesei, tatăl lui David	71

Despre fântâna lui David	71
Despre locul unde îngerul Domnului a vestit păstorilor Nașterea Domnului	72
Despre peștera Macpela și Stejarul lui Mamvri	72
Despre același loc	73
Despre Muntele Hebron	74
Despre mormântul lui Iosif	76
Despre rugăciunea lui Avraam	77
Despre mormântul lui Lot, aflat în Sigor	78
Locul unde David l-a ucis pe Goliat	80
Locul unde a crescut Sfântul Lemn	81
Despre casa lui Zaharia	81
Despre muntele unde Elisabeta a fugit cu Înainte-mergătorul	82
Despre Rama	83
Despre Emaus	83
Despre Lida	83
Despre Apia	84
Despre Cezarea lui Filip	84
Despre Capernaum	85
Despre Muntele Carmel	85
Despre cetatea Acra	86
Despre orașul Virit	86
Despre Antiohia cea Mare	87
Despre Galileea și despre Marea Tiberiadei	87
Despre fântâna lui Iacob	89
Despre Samaria	89
Despre cetatea Arimateea	90
Despre cetatea Vasanului	90
Despre râul Iordanului	92
Despre vama lui Matei	93
Despre Marea Tiberiadei	94
Despre curgerea Iordanului spre izvoare	94
Locul unde Hristos a săturat cinci mii de oameni	96
Locul unde Hristos s-a arătat a treia oară, ucenicilor Săi, înviind din morți	96

Despre orașul Betsaida	97
Locul unde Hristos a sosit la ucenici când aceștia prindeau pește	97
Despre orașul Decapole	98
Despre Muntele Libanului	98
Despre Muntele Tabor	99
Despre locul unde Hristos S-a schimbat la Față	100
Despre peștera lui Melchisedec	101
Despre orașul Nazaret	103
Despre mormântul logodnicului Iosif	103
Despre peștera unde a stat Sfânta Născătoare de Dumnezeu	104
Locul unde a binevestit Arhanghelul Născătoarei de Dumnezeu	104
Despre casa logodnicului Iosif	104
Despre fântâna unde Arhanghelul a binevestit prima dată	105
Despre Cana Galileei	105
Despre Ierusalim	106
Despre Sfânta Lumină: cum coboară la Sfântul Mormânt	108
 Postfață – Călătorie și mărturisire (Conf.dr. Marina Vraciu)	 119

Pelerinajul egumenului Daniil
în Țara Sfântă
– monument istorico-literar

Valorosul monument istorico-literar *Pelerinajul egumenului Daniil* este considerat de istorici și filologi primul „pelerinaj” făcut de un pelerin din spațiul slav în Țara Sfântă consemnat în scris. *Pelerinajul egumenului Daniil* este una dintre mărcile istorico-literare ale începuturilor literaturii ruse, încadrându-se într-unul dintre genurile dezvoltate de literatura rusă veche, *hojdenia* (pelerinaj, ha-gialâc). Epoca literaturii ruse vechi este caracterizată printr-o anumită independență literară, prin creativitate, lipsa temerilor în modalitatea de expresie literară și prin genul de literatură de călătorie (jurnalul de călătorie). Toate aceste calități se regăsesc în textul tradus aici pentru prima dată în limba română.

Data pelerinajului poate fi estimată cu o certitudine considerabilă din propriile însemnări ale egumenului Daniil. Pelerinajul lui Daniil a durat, după cum s-a stabilit în urma unor studii, aproape doi ani, perioada anilor 1106-1108, însă această datare nu este cea mai sigură. Totodată se menționează prezența marelui cneaz Mihail Sviatopolk (1093-1113) și o întrevedere cu Balduin I, regele Ierusalimului (1100-1118).

Egumenul Daniil este precum o flacără a credinței pentru pământul rusesc, căci el aprinde candela la Sfântul Mormânt pentru toți cnejii, pentru întregul lor neam,

pomenindu-i în încheierea jurnalului său de călătorie: „Mă rog pentru toți cnejii și cneaghinele și pentru copiii acestora”. Textul ne dezvăluie puține elemente despre identitatea și personalitatea autorului. Știm despre Daniil că a fost contemporanul călugărului Nestor, cel mai cunoscut dintre vechii cronicari ruși. Se mai poate deduce, dintr-o asemănare între râul Iordan și râul Snov¹ din regiunea Cernigovului, că Daniil ar fi fost originar din sudul Rusiei.

¹ Râu care curge prin gubernia Cernigov, cu toate că și în alte locuri ale Rusiei, de exemplu, în gubernia Orel, se întâlnesc râuri cu această denumire, care desemnează un anumit mod al cursului apelor (de la verbul *snovat*, „a umbla de colo-colo, a urzi”).

Structura textului

Pelerinajul egumenului Daniil în Țara Sfântă

Pelerinajul egumenului Daniil este cea mai veche descriere rusească a pelerinajului în Țara Sfântă. Traducerea în limba rusă contemporană se bazează pe originalul scris în limba rusă veche din secolul al XV-lea.

Textul este structurat într-un mod asemănător cu cel al unui jurnal de călătorie, fără a fi împărțit pe capitole și fără să prezinte informațiile în vreo ierarhie a descrierilor. După vizitarea fiecărui loc, egumenul Daniil realizează o descriere atentă, uneori mai amplă, alteori foarte restrânsă, redusă chiar și la o singură frază. Niciodată însă autorul nu uită că trebuie să scrie, oricât de puțin. Daniil își consemnează gândurile într-un limbaj simplu, apropiat de cel popular. Pe lângă descrierea Sfințelor Locuri, Daniil dă culoare datelor prezentate, recurgând la pasaje din Sfânta Scriptură. Autorul este deosebit de atent și la semnificația fiecărui loc în parte. Daniil își începe și încheie călătoria în Constantinopol fără a face nici o mențiune despre drumul pe care îl face din Rusia și la întoarcere în Rusia. Acest aspect s-ar putea explica, după cum o face Lihaciov, prin conștiința apartenenței autorului la o lume în care primează istoria sacră, singura istorie ce merită și trebuie consemnată. Un alt motiv este și faptul că Bizanțul, ca focar de iradiere a creștinismului în spațiul slav, a fost și un punct de trecere, elementul de legătură dintre două lumi.

Daniil călătorește pe mare din Constantinopol până la Jaffa în Palestina, vizitează insule și cetățile-port, estimând în general corect distanțele între acestea și principalele puncte de interes de pe traseu. La Ierusalim, Daniil se instalează la metocul mănăstirii palestiniene Sfântul Sava, rămânând acolo timp de șaisprezece luni. Cu ajutorul unui bun cunoscător al acestor locuri, Daniil vizitează orașul și împrejurimile acestuia, și face călătorii prin țară, cercetând cu precizie și descriind cu zel obiectivele. Daniil a mers de câteva ori la Iordan și la Marea Moartă, a vizitat Lavra Sfântului Sava, Betleemul, Hebronul și multe alte locuri. Întreprinde o călătorie de mai mare amploare spre miazănoapte, în Galilea, având ocazia să însoțească oștirea regelui Balduin I, care se îndreaptă spre Damasc. Daniil dorea să ajungă să se închine la Sfintele Locuri de lângă Marea Galileii și astfel îl însoțește pe Balduin până la cursul superior al Iordanului. Acolo rămâne zece zile și, în așteptarea întoarcerii regelui, vizitează Galilea din jurul Mării Tiberiadei, precum și alte locuri: Tabor, Nazaret, Cana Galileii. De acolo, împreună cu un grup numeros, ajunge la Acra, recent cucerită de creștini, apoi mai departe în Cezarea și Samaria, întorcându-se apoi la Ierusalim².

Împrietenindu-se cu regele Balduin, Daniil primește îngăduință să așeze la Piatra Mormântului Domnului o candelă „de la toată Țara Rusiei” și rămâne în același loc pentru a vedea, în timpul slujbei de Înviere la Mormânt, cum se aprind candelile la Mormântul Domnului. Această mare sărbătoare a fost descrisă de Daniil cu o sensibilitate

² *Pelerinajul egumenului Daniil*, Biblioteca de Literatură a Vechii Rusii, volumul al IV-lea.

sunt cinci stânjeni. Lângă locul Răstignirii Domnului, în partea dinspre miazănoapte, este locul unde evreii au așezat cunună de spini pe capul lui Hristos și L-au îmbrăcat batjocoritor într-o mantie purpurie⁵⁸.

Despre jertfelnicul lui Avraam

În apropierea aceluși loc se află jertfelnicul lui Avraam, unde acesta a adus ca jertfă Domnului un berbec în locul lui Isaac⁵⁹. Căci Isaac a fost dus în același loc, unde a fost dus Hristos pentru a fi răstignit, din cauza noastră a păcătoșilor⁶⁰. Iar aproape de acel loc, cam la doi stânjeni mai departe, este locul unde a fost batjocorit Hristos, Domnul nostru. Cu vreo zece stânjeni mai încolo, este temnița unde a fost închis Hristos și unde a stat o vreme, până când iudeii au reușit să aducă crucea pe care a fost răstignit.

Toate aceste Sfinte Locuri se află unul după altul, îndreptate spre miazăzi. Iar de la temnița lui Hristos până la locul unde Sfânta Elena a găsit Sfânta Cruce, cuiele, cununa, lancea, buretele și bățul, sunt douăzeci și cinci de stânjeni. Mormântul Domnului, locul Răstignirii și toate aceste Sfinte Locuri sunt așezate pe loc drept; o colină se ridică dincolo de locul Mormântului și de locul Răstignirii, către apus. Acolo, pe culmea aceea, este un loc în care a venit în fugă Sfânta Născătoare de Dumnezeu. Ea alerga pe urmele lui Hristos și grăia printre lacrimi, cu inima zdrobită: „Unde pleci, Fiul meu? De dragul cui se duce făptura Ta atât de repede? Mergi iarăși la nunta din Cana

⁵⁸ Mt. 27-31; Mc. 15, 16-19.

⁵⁹ Fc. (22, 1-13).

⁶⁰ Apocrifele vorbesc despre faptul că jertfa lui Avraam a fost adusă pe Golgota.

Galileii⁶¹ și te grăbești într-acolo, Fiul și Dumnezeuul meu? Nu pleca de la mine tăcând, căci eu Te-am născut, spune măcar un cuvânt roabei Tale⁶². Și ajungând în acel loc, Sfânta Născătoare de Dumnezeu L-a văzut pe Fiul ei pe munte, răstignit pe cruce, și zărindu-L, s-a îngrozit, s-a aplecat și s-a așezat, potolindu-și tristețea și bocetul. Atunci s-a împlinit prorocirea bătrânului Simeon⁶³, care i-a spus odinioară Sfintei Născătoare: „Acesta este pus spre ridicarea și căderea multora din Israel. Iar sufletul tău va fi străbătut de sabie când vei vedea pe Fiul tău ucis”. În acel loc stăteau mulți privind de departe: Maria Magdalena, Maria lui Iacob și Salomeea; în același loc stăteau toți cei veniți din Galileea împreună cu Ioan și cu Maica Domnului; toți cunoscuții și prietenii lui Iisus, după cum spunea proorocul despre aceasta: „Prietenii și cunoscuții mei s-au apropiat de mine și au stat⁶⁴. Și acest loc este ceva mai departe de locul Răstignirii Domnului; aproape la o sută cincizeci de stânjeni la apus de locul Răstignirii. Acest loc se numește „*Spudii*”, care se traduce prin „Fuga Maicii Domnului⁶⁵. Acum în acel loc este o mănăstire și o biserică în numele Maicii Domnului, cu un turn ridicat în vârful ei.

⁶¹ In 2, 1-11.

⁶² Cuvinte din icosul de la slujba din dimineața Vinerii Mari.

⁶³ Lc. 2, 25-35.

⁶⁴ Vorbind despre martorii Răstignirii, Daniil se bazează pe Evanghelia după Matei (27, 56 și după Marcu 15, 40); citat din Psalmul 37, 12.

⁶⁵ Aici Daniil interpretează cuvântul grecesc *spudii* după Σπονδή οτ σπεύδω, „a se grăbi”.

Despre turnul lui David

De acolo până la turnul lui David și până la casa acestuia sunt două sute de stânjeni. Turnul acesta a fost construit de Sfântul Proroc David, iar acolo a fost și casa lui. În acest turn prorocul David a stat și a scris Psaltirea. Turnul este plin de măreție, din piatră mare și grea, este foarte înalt, zidit din patru laturi, din piatră bine aleasă, temeinic și bine așezat. Înăuntru este multă apă. Are cinci uși de fier, două sute de trepte, pe care se poate urca deasupra. Sunt puse la păstrare și grâne în el. Mult s-a mai ostenit pentru a lua în stăpânire acest oraș, pentru a-l apăra și a nu lăsa pe nimeni să intre în el așa deodată. Mie, nevrednicului și nemernicului, mi-a dat Dumnezeu putere să urc în acest Sfânt turn; împreună cu mine am putut să-l iau doar pe Iziaslav⁶⁶.

Despre casa lui Urie

În apropiere de turn era casa lui Urie, același Urie pe care l-a ucis David și i-a luat nevasta, văzând-o cum se spăla în baie⁶⁷. Acum, acolo este metocul mănăstirii Sfântului Sava⁶⁸, cam la o azvârlitură de băț distanță de turn. Iar locul unde a fost scăldătoarea este cunoscut până astăzi: de acolo sunt doisprezece stânjeni, până în locul unde Sfânta Elena a găsit Sfânta Cruce, la răsărit de locul Răstignirii Domnului. Aici s-a ridicat o biserică fortăreață foarte mare, însă acum este o altă biserică, mai mică. Acolo

⁶⁶ Unul dintre însoțitorii lui Daniil, probabil Iziaslav Ivanovici, menționat mai sus.

⁶⁷ II Rg. 11.

⁶⁸ Metocul Mănăstirii Sfântul Sava, amplasat la sud-est de Ierusalim.

sunt două uși mari care dau către răsărit. Prin aceste uși a venit Maria Egipteanca, voind să intre în biserică și să sărute Sfânta Cruce, dar puterea Sfântului Duh nu o lăsa să intre. Atunci ea s-a rugat Născătoarei de Dumnezeu, fiindcă în pridvorul acestor uși era icoana Maicii Domnului, și astfel a putut să intre și să sărute Sfânta Cruce. Tot pe aceste uși a ieșit după aceea și s-a dus în pustiul Iordanului.

Lângă aceste uși este locul unde Sfânta Elena a văzut puterea Crucii Domnului înviind o fecioară care murise⁶⁹. Iar dacă mergi de acolo spre răsărit încă puțin, ajungi în Pretoria⁷⁰, unde l-au dus pe Hristos oștenii în fața lui Pilat. Aici Pilat s-a spălat pe mâini și a spus: „Nevinovat sunt de sângele acestui om”. Și, după ce l-a chinuit pe Iisus, l-a dat iudeilor. Aceasta a avut loc în temnița iudeilor, același loc din care îngerul l-a scos afară pe Sfântul Apostol Petru în miezul nopții⁷¹. Tot acolo este curtea lui Iuda, vânzătorul lui Hristos. Chiar și în zilele noastre este pustie curtea acestui blestemat: nimeni nu îndrăznește să se așeze în acest loc din cauza blestemului. Iar dacă de acolo mergi spre răsărit încă puțin, este locul unde Hristos a vindecat-o pe femeia cea cu scurgerea de sânge. În apropierea aceluși loc se află groapa în care a fost aruncat proorocul Ieremia⁷²; tot acolo este și casa acestuia. Lângă aceasta era curtea Apostolului Pavel, pe când acesta era iudeu. Dacă

⁶⁹ Altă referință la împărăteasa Elena, mama lui Constantin.

⁷⁰ Pretoriul, reședința lui Pontiu Pilat (Mt. 27, 2-27; Mc. 15, 1-16; Lc. 23, 1-25).

⁷¹ Fapte 12, 1-11.

⁷² Ier. 38, 6.